

SIBURĂTORUL

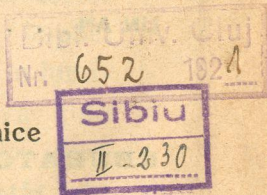
REVISTĂ=LITERARĂ=SI=ARTISTICĂ



IN ACEST NUMĂR:

<i>E. Lovinescu</i>	Anul al doilea
<i>D. Nanu</i>	Veșnica Evă
<i>Constanța Marino-Moscu</i>	Mirto
<i>Maria Cunțan</i>	Spre voi
<i>Eugen Relgis</i>	Fragmente ritmice
<i>Alexandru T. Stamatiad</i>	In Primăvară
<i>Luca Ion Caragiale</i>	Stanțe

Cronici: *Al. Popescu-Telega:* Eminescu tradus în italienește;
E. Lovinescu: Teatrul Regina Maria: *Papa Lebonard.* — Insemnări



=APARE=SĂMBĂTĂ=

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

ANUL AL DOILEA

Intrăm în anul al doilea; spațiu neînsemnat pentru revoluțiile solare, imens pentru greutatea literară de azi. Într'o epocă tulbură ce se sbate între apriga grijă a unora de a avea cu ce trăi și aviditatea altora de a putea risipi un belșug nesperat, literatura stă discumpănită. Chiar și cei ce se dedau speculațiilor intelectuale, se îndreaptă mai bucuros spre problemele sociale; fermentii revoluției amenință cu distrugerea unei civilizații milenare. Ochii curioși sau îngrijorați se întorc în spre răsărit. Pentru contemplația senină rămâne puțin loc. Artistul își țese încă pinza lui fermecată; cititorul străbate însă nervos ultimele telegrame.

În mijlocul unei nevroze universale, în mijlocul trepidației perpetue de a trăi, de a se îmbogăți sau de a risipi, în nesiguranța zilei roșii de mine, primim ca o jertfă, voluntar consimțită, de a ne ocupa numai cu literatura. În prăpastia cascadei a indiferenței sau a grijilor materiale ale masselor ne aruncăm voios, înarmați, ca Decius. Se va împlini astfel umilul nostru destin. Suntem siguri însă că în luminișurile glorioase ale unui viitor apropiat se va ține seamă de străduința noastră dezinteresată — la care vom asocia bucuros și sprijinul luminat și tot atât de dezinteresat al editorului.

E. LOVINESCU



VEȘNICA EVĂ

*Te leagă de umbra-i, icoana ei rece:
Privindu te galeș, nimic nu te 'ntreabă,
Căci știe, șireata, cu mult mai de grabă
Ca tine, ce 'n sufletul tău se petrece.*

*Și 'n blânda-i lumină, frumoasa ispită,
Ușor într'un zâmbet îngroapă pe gură
O taină mai dulce ca vorba rostită!*

*Te poartă ca valul, te 'nvinge ca frica
Și crudă sau blândă, e tot armonie,
Iar, ca să te aibă al ei pe vecie,
Ea inima-ți soarbe și nu-ți dă nimica!*

*Ce taină s'ascunde în ochi-i de undă,
In ochii de undă ca limpezi izvoare?
Balsam sau otravă? E spin sau e floare?
— Tu las'adevărul de veci să s'ascundă...*

*Ce ți pasă când haina-i de lut luminoasă?
— Marie Fecioară, sau albă Frinee,
Ea rostul vieței, în farmec închee..
Ce-ți pasă? Te 'nclină și taci: e frumoasă!*

D. NANU





MIRTO

Era ca pasărea călătoare ce numai odihna o ține o clipă'n loc; venea de departe, din țara cu cer limpede și ape iuți ce murmură la poalele dealurilor ascunse în vii; venea de pe malul Moravei; când pe drum bătut și mărginit cu flori ce se ofileau și se aplecau, triste spre prundiș, când rătăcind și îngreindu-și pașii în carpenii, încălciți de pe cărări.

Mergea încet și lin, alături de Marița, maimuța minunată ce-i înțelegea vorba străină sărea prin cerc și în cântecu-i vioiu și vesel, juca ori când pe băț. Arșița soarelui de vară dogorea lanurile de grâu, în spic, ce-și aplecase greu fruntea spre pământ rezemându-se ici și colo pe floarea albastră a cicoarei pe mărgărinte și pe voinicel...

Frunzele copacilor, strânse'n dungă, stau, ca în așteptare, neclintite pe crengi și'n văzduh umblă căldura și se lasă grea și amețitoare, pe pământ. Cu capul plecat, cu pași rari merge înainte, Mirto, pe cărarea de lângă drum înălțurând florile și călcând scarii ce țin calea Mariței, sburdalnică și iute, de când a zărit, în depărtare un sat. Lanțul tremură ușor și maimuța, sare sus pe umăr, se alintă și-și lipește botul de fața palidă și catifelată a țiganului care o desmiardă în cuvinte ce numai ei le înțeleg.

Satul se apropie; pete mari de umbră se întind pe acoperișuri și numai prispele galbene și muruite, mai strălucesc pe alocuri în razele piezișe ale soarelui în apus. Mirto se oprește la o fântână își spală fața și-și pieptănă pletele negre ce, sub pălăria fără formă, se lasă pe ceață în zulufi; haina verde, mărginită cu roș și-o închee, în ceaprazuri până sus cu un brustur își mătură colbul de pe cizma creață în gleznă și întinsă pe picior fără de greș. Marița se: uită lung, clipește des și cu mâinele-i cenușii și sbârcite imită toate mișcărilor, țipând.

Țiganul își ia desaga în spate, maimuța în haina-i pestriță se cațără pe umăr și, înviorat de multe gânduri, intră pe poarta țărinei în sat.

În ogrăzi arde focul sub ceaune și copii s'alungă după vișei ce dau țărcoale vacilor la muls; câinii latră, ca la lup alergând pe lângă garduri și pe drumul zgrunzuros miroase a lapte dulce și a fum. Mirto se oprește la o poartă și un cântec însoțit de tobă, îndeamnă maimuța să joace; copii se strâng împrejur droaie și femeia în urletul câinilor, asvârle țiganului în palmă un pitac.

„Ce faci, soro, dai veneticului, ?

O întreabă o vecină .

— O cântat frumos și juca, dihania minune mare..

— Așa-i, da nu știi că *aiștia* aduc piază rea în sat?

-- Ce spui?

— Așa-i, zău, eu știu din bătrâni...

— Să-i fie de cap...

Poarta cea mare a unei ogrăzi, încinsă în zid, e deschisă în lături și printre crengile împreunate ale brazilor de pe alei se vede casa boerească pe al cărei zid mai lunecă încet o rază slabă de soare și se ascunde jos în parc.

Florile, sătule de apa ce șerpuește printre straturi, răspândesc în aer parfum adormitor și pe o creangă, un graur îngână dulce un cântec. Mirto intră — sfios și, cătând în juru-i, ajunge sub balconul pe care, cetind, slă rezămată o fată cum n'a mai văzut, Țiganul, în toată lumea asta; e'naltă-și subțire ca nalbe, înbobocită, din grădină. Ochii, mai albaștri ca cerul, sunt ca florile albastre din câmpii și părul ce-i sboară de pe frunte în vânt e cenușiu și subțire urzit în painjenis.

Țiganul își închină toba și pletele-i negre, cu ape albăstrii, i se rostogolesc pe fața palidă și aburită'n roș ca fața unei piersici ce-a dat în copt; ochii mari și negri, îi ard în capca două vâpăi și se adâncesc, o clipă, în ochii lăcuți ai fetei ca'n albastrul cerului nemărginit.

„Dincotro vîi“?

Întreabă fata, aplecându-se peste balcon.

— De departe, de după dealuri și văi și munți și ape mari.

— Cum te cheamă?

— Mirto.

— Unde te duci?

— Înainte, până unde oi putea să ajung...

— Din ce trăiești?

— Din jocul Maritei și din cântec.

— Cântă!

Țiganul își ridică iar pletele și trecându-și ușor degetele subțiri peste mustața ce-i mijeste sub nasul aquilin, își reazămă capul de tulpina unui carpen și, cu ochii mici, cu nările palpitând ca aripele unui fluture obosit, cântă frumos și dulce cum n'a mai auzit fata cântând... Soarele a apus de mult și umbra nopții se întinde peste parc; cu capul sprijinit de un stâlp fata ascultă glasul ce-i pare că moare oftând...

„Destul, Mirto, ține.

Un ban de aur se lasă de sus, în palărie, ca o stea căzătoare pe pământ.

„Să mai vîi să-mi cânți“

Spune fata primind închinăciunea grațioasă a Țiganului ai cărui ochi, aprinși, pătruad ca doi cărbuni, întunericul din parc.

„Să vîi“

Lanțul, lasat în voe, zângănea pe prundiș și Marița merge încet pe pașii stăpânului ce se uită în urmă neîncetat

Mirto cântă și joacă maimuța, de câțva timp, în sat; țărani il tot alungă și iar il chiamă, Duminica, la cârciumă; după el se țin copiii, ca și după urs și în tobă se strâng banii ca ploaia în jgheab.

Asemine râului ce merge veșnic, primind în neștire un izvor; Mirto, uita ades răsplata și cânta, de drag, hoinărind prin sat.

Maimuța, când nu joacă e dusă 'n lanț pe jos și, fără hrană, e uitată cu zilele în colibă...

Dus pe gânduri, cu pași oboșiți, se întoarce, Mirto într'o seară, și-și găsește tovarășa zăcând... O simțire adâncă i-se înfițe ca un cuțit în suflet; vizuina il turtește, ar vrea să fugă departe, ar vrea să nu mai fi venit...

Țiganul înfașă maimuța în haina-i peștriță, o ia, ca altă dată, în brațe și pornește, năuc, la pădurea de lângă sat. Trupul slab și firav al maimuței e sguđuit de friguri și ochii, duși, se uită, din când în când, în ochii stăpânului cerându-i parcă ajutor.

Mirto o desmiardă ca altă dată și, ca ori când, ii dă să roadă candel. Maimuța se întinde, il ia, gustă lacom apoi il aruncă departe pe iarba, scuișând.

Toaca unei trăsuri se aude pe drum și, într'un nor de colb se deslușește chipul frumos al fetei dela curte.

Țiganul sare ars în sus și, alungându-și pletele răzlețe peste ochi, i se închină, îngănând:

„Să trăiți“

- Ce faci aici, Mirto?
- Aștept.
- Ce?
- Nu știu.
- De ce n'ai venit la curte?
- Nu știu.
- Ți-a făcut rău cineva?
- O!
- Mai cânti în sat?
- Nu.
- Când pleci?
- Nu știu, când-va, într'o zi.

Ca un fluture se lasă fata jos pe iarba ruginită adunându-și haina ușoară ce fălfăie în vânt...

Deoparte, Mirto, o privește și-i pare că trăește în vis..

- Ți-i frumoasă țara? Spune.
- Țara mea-i pământul de sub soare și acum...
- Ce?
- Aici, numai aici mi-i țara.

— Dar mâne ?

— Tot sub soare...

Ca și floarea, tupilată de ploaie, fata încearcă să se ridice; piciorul îi lunecă pe iarba uscată și nesprijinită, se lasă iar pe pământ...

„Mirto, ajută-mă.“

Degetele subțiri și negre cuprind, ca un paianjen, mâna albă și catifelată și ochii fetei mai albaștri ca albastrul cerului, răfălesc în ochii țiganului, ca într'o noapte întunecoasă și fără sfârșit...

„Să vii să-mi cânși, Mirto“

Soarele parcă ar vrea să ardă tot pământul; iarba s'a înroșit și se sfarmă sub picioarele vitelor ce mugesc, neîncetat, căutându-și hrana; păpușoiul, ca un steag închinat, și-a răsucit frunza și grâul și-a închircit spicul mic și smuls de vântul ce mătură, peste florile ofilite, tot colbul de pe drum.

Pe copaci, frunzele veștede, se adună între ele; văzduhul arde fără foc și fumul se întinde, în valuri și parcă ar vrea să usuce viața lumei întregi...

În coliba, întunecoasă și umedă, stă, Mirto, lângă maimuța ce suflă tot mai rar, deschide din când în când ochii, apoi și, gemând, se uită lung spre strachina de lapte.

De când a plecat *iresul*, țiganul nu mai cântă în sat; de pomană un cere și 'n chimir i'a mai rămas un pitac...

Maimuța geme mai tare și ochii parcă i se scurg în două lacrimi ce se pierd în cutele feței slăbite.

Pitulându-se pe sub garduri, Mirto ajunge la curte și se întoarce în grabă, cu hrană în desagi.

În coș, ghemuilă și țeapănă, maimuța nu mai mișcă și Mirto plânge netezindu-i ușor trupul înghețat. Prin ferăstruia, afumată, a colibei se deslușește trecând, spre câmp, lume multă; un preot, în odăjdii duce o icoană și, murmurând o rugăciune blagoslovește livezile însetate.

Mulțimea se adună și ingenunche, pe câmp ascultând rugăciunea; preotul închină icoana și stropește cu aghiazmă, lanul ofilit...

Cu credința în „Cel desus“ sătenii se întorc mai liniștiți spre casă și de departe zăresc țiganul ce stă, îngândurat, pe pietroiul dintre drumuri.

„Vedeți, aista nu-i *bun* în sat“. Ați însemnat că nu mai ptouă de când s'o pripășit“ ?

— Așa-i, zău,

Răspund cei mulți din droaie.

— Altfel până acu de câte ori ne ploua ?

— E nație, nu-i de legea noastră.

Zice o femeie dinr'o parte

— Nu-i.

— E piază rea.

Adaugă o fată.

— Să se ducă.

— Ducă-se peste nouă țări.

— Lifta.

— Din cele ce mănâncă 'n post.

— Broaște.

— Hei, tu măi țigane l...

li strigă un flăcău.

„Să pleci din sat cât te văd că alt-fel te facem pastramă,
să piei. spurcatule!

Se aud strigând glasuri din mulțime ce se apropie a-
menințând.

Mirto se scoală încet, se uită lung spre sat și târându-și
pașii iese pe poarta țarinei și merge 'nainte pe drumul ars și
colbăit.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

SPRE VOI

Spre voi mă duce azi un vis

Pe care nu'l știu spune Cluj

Plutesc pe margini de abis,

Urmându-l unde va fi scris,

Prin poarta cerului deschis,

Sau la deșertăciune.

Spre voi mă duce crudul chin

Cu farmecul de slavă,

Mi e sete de paharul plin,

In care fierbe sfântul vin,

Amestecat de soartă 'n plin

Cu lacrimi și otravă.

Spre voi mă duce ca'ntr'un avânt

Senina poezie

Dar greutate de pământ

Mă cumpănește sus în vânt.

Cobor, cobor de unde sunt

La aspra datorie.

MARIA CUNȚAN





FRAGMENTE RITMICE

DUMINICI...

I. — *Duminica în port.*

În port e liniște pustie, căci munca râde 'n fund de cârciumi — o, muncă celor supși de viață, cum râde lacomă și crudă în ochi de plâns, în ochi de vin... -

Bazinu-i verde — e mai verde ca absintul din pahare, — iar marea vine gales și-l îmbie,... dar bazinul e mai neted ca o placă funerară...

Iar corăbiile dorm: — două albe dorm ca lebezi într'o țară de giganți; — două negre par cioplite dintr'un munte de bazalt — iară una e albastră ca și pasărea albastră. Și mai sânt atât de multe fără formă și culoare... Și s atâ de părăsite, parcă-s niște monumente dintr'un cimitir ciudat — iar marea se desfată, căci e zi de sărbătoare, și vapoarele nu taie brazde albe în sânul ei...

Și cheiul — cu panglicele de-ojel cari lucesc ca și pum-nale — e covârșit de călătoria de bogății neprețuite. O, rodul țarinilor vaste, nutrite cu sudori și sânge, cum să prin saci prea plini de ura atâtor suflete robite! — iar ziduri înalte de hullă deschid în cale-mi perspective de prin vremuri primitive. Și în pântecoasele butoaie sânt strânse parcă toate lacrimile umane; și în ferecate lăzi sânt parcă numai inimi — atâtea inimi torturate — și în baloturi fără formă sânt parcă trupuri desumanizate...

Și cum așteaptă în resemnare să pornească peste zări și peste mări — căci dorințele îi cheamă, iară foamea îi împloră, doar sânt atâtea guri de fabrici și de oameni cari stau gata să-i înghiță...

Dar corăbiile dorm,... și Munca râde în fund de cârciumi — iar eu îmi plimb tristețea ca un păzitor de taine, și descifrez cu greutate arabescuri și hierogriife de gudron și de ulei, scrise pe bazinul neted ca o placă funerară...

Iar în largul mării calde, răsună un cântec de iubire..

II. — *Duminica la biserică.*

Un sunet grav, prelung și clar vibrează sub seninul cald ca un semn venit din cer — și câte unu încep să învie zeci de sunete de clopot.

Cântă clopotele în cor — corul turelor înalte, aurite și severe,... corul turelor umile, resemnate, ruinate — cântă clopotele în cor...

Și 's atât de multe glasuri ce răsună în zeci de tonuri... Sânt atâtea gânduri triste, și atâtea suferințe robite, — sânt parfumi răspândite în ecouri și imagine topite în eterul armoniei..

Cântă clopotele în cor,... și deasupra se îmbină și se țesă o năframă, care fâlșăe în unde de serafică lumină. Și 's atât de plângătoare glasurile de aramă,... — cum ne cheamă, ne desmeardă, ne imploră!..

Și bisericile așteaptă, cu umbra lor pâlpăitoare și cu misterele învierii.

Cântă clopotele în cor,... iar inima se strânge de durerea necredinței. — Căci pe stradă se frământă bogăția în vestminte strigătoare de dorinți; — femeile râd și se luptă cu privirea, iar bărbajii își târâsc nostalgia, lenevia sau povara conștiinței. — Doar copiii, cu fețe pale și cu bucle blonde, mai întrebă de ce cântă clopotele — atât de trist. Și părinții le răspund plictisii ori enervați:

— De ce cântă, de ce cântă?.. Cântă, puiule, căci azi este ziua în care *Unul* pentru noi a pățimit, voind pe om să lumineze — iar în gândul lor închee: — dar omul e deapururi rău, și în zădărlor s'a jefit...

Și bisericile așteaptă, iar făclile tot plâng. Și 's atât de singurateci sfinții zăgrăviți pe zid — iar cupola parcă oftează și amenință să se surpe.

Doar prin colțuri se mai roagă o fantomă din trecut — iar pe la ușă mai apare câte-o formă elegantă, care își face abia o cruce,... căci tămăia nu-i ușoară ca parfumul desfrânării...

Și altarul pare o grotă în care un poet stă la pândă: — fi-e dușman acel ce-ți spune că este un Dumnezeu în cer și că fi-e frate orice om... și binecuvântarea pare un blestem...

Și cum urlă de revoltă orga sfântă în bisericile pustii... căci strada-i plină de mulțimea ce își frământă necredința — iar prin taverne Bogăția se închină altui zeu...

Și în prelungă agonie, corul clopotelor moare..

III. — *Duminica pe stradă.*

Vitrinele și-au tras pleoapele de fier și dormitează mohorâte; — sânt cortine căzute peste scena în care joacă dorința și capriciul, — paravane ce ascund Sărăciei atâtea grele ispitiri, căci e ziua în care dânsa îndrăznește să se plimbe.

Și în canalele de umbră soarele atârână placarde de lumină și dă ferestrelor din catari priviri ironice sau oarbe — și viaja florilor uitate — și aureolă vreunui chip de fecioară visătoare pe balcon — ca o pasăre în colivie...

Iar asfaltul se tot umple cu mulțimea care curge de prin

colțuri — parcă luxul din vitrine îmbrăcase manechine, cari să-i poarte majestatea stăpânirii sale aspre...

Fiecare poartă în mers resemnarea neputinței — căci fiecare este o formă, o culoare, o privire sau un gest. Și își poartă fiecare năzuințele amorțite. Dar din când în când durerea se trezește adânc în suflet — căci vanitatea e rănilă de atâtea comparații, — e fiecare atât de mic, deși fiecare pare că-i stăpânul ce primește o defilare în concertul de cupele, automobile, tramvaie...

De ce oare se frământă în pas domol, în pas solemn, mulțimea aceasta policromă ? de ce oare se salută cu eleganță de automat și își spune aceleași vorbe spuse de atâtea ori ?... — ce lentă curge omenirea prin canale de asfalt...

Iar aerul e greu ; e otrăvit de spleen și de aburii odihnei. Dorm și casele severe, căci în ele munca-i moartă, — muncitorii au plecat și privesc cu nepăsare la chemările vitrinei cu cortina coborâtă.

O, sărmanii muncitori, cu înfățișare de tirani care nu știu să domnească ; — sânt închiși într'o cetate de unde ei nu pot să plece, — străzile sânt coridoare care n'au nici o eșire...

Și își plimbă resemnarea, și tristețea și robia — așteptând să se ridice stăvilarele cetății, să se poată revărsa prin câmpii, prin munți și văi — să respire din aromele visării, să se scalde în lumina armoniei și să înalțe până la cer un imn de slavă libertății...

Dar zăgazarile-s grele și talazuri de dorințe le lovesc neputincioase.

Și mulțimea se învâluie în zăbranicu 'nserării și începe să petreacă, disperată — căci viața o ține în aceiaș grea robie și mâine în zori Munca iarăși va învia...

EUGEN REȚOIS

In Primăvară

Te-am întâlnit în primăvară
Și'n primăvară te-am pierdut,
De-aceia azi când vine iară
Cu farmecu-i neîntrecut :

Te simt în flori și'n ori ce rază,
Te simt în caldele-adieri,
Și sufletul-mi din nou visează
Și-mi pare c'a fost eri !

ALEXANDRU T. STAMATIAD



STANȚE

De mi-ai vorbi acuma 'n tăcere și 'nserare,
Mi-ai spune 'nct cã toamna în frunze line plânge,
Cã viața se agață în aripe de sânge,
Și viața e aceeași și trece 'n clipe rare;

Cã drumul care urcã spre culmea de colină,
Pe care 'n varã fost-am cu doru-adesiori,
Același e și astăzi, și ultimele flori
Mai cresc prin frunze moarte, și zarea e senină.

Mi-ai spune cã 'n grădină castanii, peste noapte,
Au fost de-argintul brumii uscați și despuiați,
Cã fluturii zac veștezi pe flori și s nemîșcați,
Și vântul astăzi sună în fremătate șoapte.

Dar nu veni de-acuma 'n tăcere și 'nserare —
Și lasă doar durerea ca sfetnică să mi fie, —
Cã dânsa știe numai trecutul să-mi învie
Și să-mi șoptească vorbe de blindă împăcare.

LUCA ION CARAGIALE



EMINESCU TRADUS IN ITALIENEȘTE

Dacă găsim vre'o vină, traducerii făcută de d. Ramiro Ortiz, în colaborare, pentru versificație, cu d. E. Perito, atunci este că n'au publicat mai întâiu bucăți cu o valoare universală, bucăți ca: *Luca-fărul*, *Melancolie*, *Veneția*, *Singurătate*, *Scrisorile* etc., care ar fi dat o idee complectă despre poezia lui Eminescu. Poate chiar faptul acesta a determinat pe d-șoara Rea Ipcar ¹⁾ să aleagă pentru traducere

1) *Ecritvains roumains. Morceaux choisis. Paris, La Renaissance du livre.*

în antologia scriitorilor români, publicată anul acesta la Paris, bucăți ca *Mortua est, Singurătatea, Melancolie* etc. Pe de altă parte suntem încredințați că d. Ramiro Ortiz s'a hotărît să dea mai întâiu la iveală *Doina, Ce te legeni, codrule, Freamăt de codru, La mijloc de codru des, Revedere, Mai am un singur dor*, etc, tocmai pentru a da nota curat românească a poeziei lui Eminescu.

Cunoașteam mai de mult intențiunea d-lui R. Ortiz de a traduce pe Eminescu în italienește și-mi aduc aminte că, printre bucuriile mele studentești, era și aceea de a asista acasă la d. R. Ortiz la citirea citor-va fragmente din această traducere. N'aș ști să spun dacă poeziile citite atunci sînt aceleași versificate de d. E. Perito, în *Fanfulla della Domenica* din 18 Febr. 1917; dar pot afirma — după cit eram în stare să apreciez cu pătrunderea mea — că: ideia poetului era întotdeauna redată cu precizie și în întregime. Mărturisesc însă că, atunci ca și acum nu știam să disting în toate amănunțele frumusețea traducerii în italienește. Ori cît am poseda o limbă, vor rămîne întotdeauna *sfumature*, nuanțe ce ne vor scăpa înțelegerii. O armonie generală însă, fondul, și anume putere-evocativă a imaginilor și cuvintelor sînt elemente de apreciere la îndemîna ori cui. Și aceste elemente se găsesc cu prisosință în lucrarea d-lor R. Ortiz și E. Perito.

Timpul și traducerea, firește, traducerea bună, sînt pietrele de încercare pentru o operă de artă. Eminescu a rezistat, va rezista vremii și rezistă traducerii. Pentru că poezia lui nu este o poezie de formă care să ne procure o plăcere estetică numai prin ajutorul elementelor accesorii ca: imagini, ritm, rimă, etc. îmbrăcînd o gîndire, un sentiment, care, prin ele singure, n'ar isbuti să ne dea o vibrațiune poetică, așa în cît dacă s'ar transforma în proză sau s'ar traduce în altă limbă, ar pierde ori ce virtute emotivă și sugestivă. Poezia lui este mai mult o poezie de fond ce neimpresionează prin ceva pornit de foarte adînc. Cu atît mai mult sîntem îndreptățiți să spunem lucrul acesta cu cît chiar în bucăți cu un caracter atît de particular românesc, cu o notă atît de personală, traducerea izbuște să ne miște. *Doina*, în ritmul monoton al poeziei populare, își păstrează accentul revoltei.

Perchè, bosco, ondeggi? are aceeași armonie pătrunsă de melancolie și taină, ce așa de dulce ne rănește în original:

*Perchè, bosco, ondeggi
Senza vento, senza piova
Reclinando i rami a prova?
— Ondeggiare io non douria?
Ma i dì liefi passan via.
Vien la notte, il giorno cade
Le mie foglie și fan rade.*

Aceiași viziune limpede a codrului, scump lui Eminescu, simbol al sufletului lui desnădăjduit cînd toamna 'l desbracă de podoabă

și al speranței, cînd primavara-i înverzește, în *Ritorno* (Revedere) și *Nella selva piu oscura* (La mijloc de codru des). *Ho ancora un sol desiderio* (Mai am un singur dor) este și 'n italianește acelaș suspin muzical, al poetului, după uitare, după pacea supremă; este aceeaș cantilenă ce-și înfige vîrsurile în adîncul memoriei și încep să cînte cînd nici nu ne gîndim :

Non vo piu ramingo :
Ricordi pietosi
Me avvolgon solingo
Nei muli riposi
E gli astri sorgenti
Di mezzo agli abeti
Mi guardan ridenti
Amici ben lieti,

Dacă pe alocurea nu mai regăsim aceeași intensitate sentimentală, acelaș avînt liric, aceeași energie, simplitate și mlădiere în formă, ce une ori atinge sublimul, cu care ne-a obișnuit Eminescu, vina nu este de cît a ritmului italianesc atît de studiat și încătușat de legi. Cu drept cuvînt s'a ridicat Thovez, acum cîți-va ani, împotriva acestui ritm pe care-l califică incapabil de a exprima toate nuanțele și de se lepăda de tradiționalismul scolastic.

Totuși *La sera sulla collina* (Seara pe deal) ne amintește adîncimea lui Leopardi, din vre una din acele meditațiuni străbătute de atît pesimism ca și la Eminescu. Nu putem rezista plăcerii de a nu o transcrie aci, în parte cel puțin :

La bûccina effonde la mesta armonia
Nel vespro ; alla greggia rischiaran la via

Le stelle, gemendo zampillan le polle :
Tu, cara, mi attendi a un'acacia, sul colle.

S' innalza la luna, gentil, senza velo,
Ed umidi gli astri costellano il cielo ;

.....
Nell'aria piangendo si spande la squilla,
Il cuor mio, qual rogo, d'amore sfavilla.

Oh Dio, sta la valle già tacita e sola,
Già verso te il piede sollecito vola !

Intera la notte starem sotto i rami,
Intera la notte dirò quant' io t'ami !

CRONICA TEATRALĂ

Teatrul Regina-Maria: *Papa Lebonard*, piesă în patru acte de Jean Aicard.

A scrie despre *Papa Lebonard* este cam târziu pentru vremurile noastre. Din piesă avem o amintire: Novelli și Silvain. Jean Aicard cu literatura lui mediocră e aproape uitat. Din întreaga fabulă n'a rămas de cât un rol văzut prin jocul unor mari actori. D-l Petre Sturza l-a realizat în tradiția lui, cu toate nuanțele de bunătate și de revoltă.

Papa Lebonard nu ne poate deci opri de cât prin unele reflecții lăaturalnice...

Ieșit din viață, teatrul obișnuit nu are veșnicia vieții. El poartă întipărirea vremii. Teatrul e mai mult o haină care îmbracă viața. Piesele de acum patruzeci-cincizeci de ani au ceva din vechitătatea ridicolă a crinolinei. În cei mai mari dramaturgi vezi partea largă a modei față de realitatea vieții... După câteva deceni, totul pare bătrâncios, sbârcit și perimat.. Interesul nostru merge spre alte forme de viață, spre alte forme de teatru.

Ne preocupă alte probleme..

În *Papa Lebonard* greutatea piesei cade, firește, asupra caracterului lui Lebonard. Îndărățul lui găsim însă problema copiilor naturali:—o problemă care nu ne mai interesează. Și ce vâlvă trezise odinioară! Ce lovituri de teatru dăduse Alexandre Dumas-fiul, zugrăvind soarta nemiloasă a acestor desmoșteniți! Era vremea pieselor cu teză socială. Se biciuiau nedreptățile societății; se revărsa o largă generozitate și solidaritate omenească peste copiii naturali..

Societatea s'a schimbat. E cu puțință ca și teatrul să fi avut partea lui de înrăurire în această schimbare. Situația copilului natural e alta. Nici un fel de dispreț nu se leagă de nașterea lui..

Iată pentru ce lacrimile lui Alexandre Dumas-fiul ne par azi înghețate; merg către o cauză ieșită din actualitate. Dar chiar dacă ar exista aceiaș prejudecată, e probabil că interesul nostru s'ar îndrepta spre alte chestiuni, din pricina mobilității noastre sufletești. Câte indignări nu s'au răcit numai prin puterea biruitoare a timpului!...

Pentru acelaș cuvânt *Papa Lebonard* e acoperit sub praful altor vremi. Când doctorul André se sbuciumă sub greutatea nașterii lui nefericite, stăm nepăsători ca în fața unei dureri străine de noi; când tânărul bastard al Doamnei Lebonard, necunoscându-și situația, fulgeră împotriva bastarților, nu ne ostenim nici chiar să ne indignăm...

Alte timpuri, alte obiceiuri... Piesa lui Aicard nu mai trezește nici un răsunset în noi, prin latura socială pe care o pune pe scenă, destul de slab și în urma puternicului său model, Alexandre Dumas-fiul..

De altfel, nici n'am putea cere prea multă originalitate lui Jean Aicard. În romane, a călcat pe larga urmă a lui Alphonse Daudet în *Maurin des Maures*; în teatru ne-a improspătat una din temele lui Dumas. Nici chiar povestea nevestei lui Lebonard plină de toate vanitățile aristocratice; nici chiar povestea tânărului Robert, logodit cu fata unui marchiz nu ne câștigă o clipă. Iarăși lucruri vechi; ceva din *Le gendre de Monsieur Poirier* trece din nou asupra lui *Papa Lebonard*. Certuri casnice, o familie împărțită în două; un tată și o fată credincioși situației lor burgheze, o mamă și un tânăr cu fumuri aristocratice, un marchiz convențional și o tânără marchiză fără personalitate — ce vechi ne par toate aceste fantome ale teatrului lui Emile Augier! Ce fășiit de crinolină și de mătăsuri demodate!..

* . *

Atmosfera piesei lui Aicard este prin urmare și îmbătrânită și lipsită de originalitate... O clipă nu ne ademenește în circuitul intrigei în care se sbate. Nu credem în Doctorul André, onest și iubitor, care îndrăznește să-și ridice ochii până la fata unui ceasornicar îmbogățit! E făcut dintr'o bucată și declamă un rol învățat. Tot dintr'o bucată e tânăra secătură, vlăstar bastard al doamnei Lebonard și al unui conte. Nu credem nici în ceasornicăreasa cu pretențiile ei aristocratice și cu amanți cu blazon...

Credem însă în Lebonard... University Library Cluj

Papa Lebonard e, în adevăr, un tip omenesc care există și care e studiat nu pentru întâiași dată, dar totuși cu o frăgezime de amănunte și de nuanțe ce ni-l însuflețește sub ochii...

Povestea micului burghez îmbogățit ce-și păstrează ocupațiile și obiceiurile lui profesionale, chiar când ar putea trăi din larg, nu e. desigur, nouă, dar e eternă. Povestea bărbatului timid care se lasă zdrobit de o nevestă tiranică, e iarăși o poveste veche dar eternă. Că dintr'o timiditate îndelungată și dintr'o robie răbdată o viață întregă, poate ieși, în sfârșit, o voință virilă și chiar o îndrăzneală nebănuită e iarăși un fenomen psihologic destul de cunoscut. Indrăzneala timidului e în ordinea lucrurilor...

Atât e adevărat și trăește încă din piesa lui Jean Aicard. Incolo, marchizi și conți, bastarzi, și teorii sociale sunt sau lipsiți de interes sau palide reminiscențe literare fără viață... Numai prin adevărul lui Lebonard, mai putem deci asculta această piesă învechită altfel.

E. LOVINESCU



INSEMĂNĂRI

R. Ortiz. — *In ciuda submarinelor* — 1920, Alcalay. Și de data aceasta ne aflăm tot în cadrul lit. de război (este vorba de submarine și, mai ales, de... ciudă!); aceste impresii de pribegie prin Rusia și mările nordice, aduc însă o notă aparte în lit. războiului, atât prin exotismul lor, cât și prin personalitatea celui care le presintă. Apoi volumul acesta este poate unica manifestare literară care să reflecte pribegia în Occident a intelectualității române, mână într-acolo de urgia războiului. (autorul umple deci o lacună și scrierea sa îmbogățește cu un nou aspect interesant lit. ce ia ca motiv de inspirațiune războiul).

In ciuda submarinelor cuprinde în primul rând jurnalul acelei penibile călătorii întreprinsă de autor pe timp de iarnă, în acele regiuni friguroase, supt asidua amenințare a submarinelor germane, „alergând dela un port la altul, pitindu-se pe după insule, stând zile întregi într'un port, la patru ceasuri doar, departe de țința călătoriei!”.

Contrar procedului curent, autorul are meritul de-a nu reface aceste vii impresii de călătorie, îmbăcându-le cu investigații ulterioare de bibliotecă, ci le lasă savoarea primitivă și frăgezimea conturului, de la sine desemnat, (de aci farmecul acelei atmosfere de înfinitate a bordului, și firescul cu care se încadrează, la tot pasul, variatele reminiscențe literare, sugerate de cine știe ce dureroasă analogie fortuită, peste care planează o ambianță de ironie îndu'gentă, de comunicativitate degajată, de sinceritate — cu accente uneori surprinzătoare, — care scoate în relief singurătatea morală a autorului în acele clipe

de regrete făcute și îndoeli viitoare).

Volumul cuprinde și câte-va „*Note din Caucaz*”, dar mai ales câte-va „*Icoane din Petrograd*” în care acelaș humor ușor insinuat, unit cu reale calități stilistice, încadrează câteva schițe de o plasticitate ce rămâne. Astfel, remarcabilă prin efectul artistic rezultat din îmbinarea notelor de cadru (accentuat septentrionale) cu reminiscențele mediteraniene din Neapoli copilăriei autorului, este schița „*Trec ghejurle*” din care finalul se face citat: „Nluge și sonata lui Tschaikowsky se cheamă, ca o ironie: „Iunie”.

De reținut pentru procedeele stilistice ale d-lui R. Ortiz (amintitoare de acel Papini, pe care atât îl cultivă!) sunt schițele: „*Un porumb*” și „*Grădinița părăsită din Zarizin*”.

Ma.

Intre rețele de V. Savel. — O carte fără prea mult relief, dar care se menține totuși în cadrul lucrărilor bune ale ultimei literaturi de război. Nu atât prin puterea de exteriorizare a unor gânduri și sentimente dureroase înfipte în creierul și inima celor ghemuiți prin tranșee, cât printr-o observație ascuțită și o relativă sinceritate a emoției. Tablourile sugestive sunt, cu toate acestea, destul de rare, iar imaginile noi, cu aproximație absente.

Exceptând dar aceste lipsuri descriptive, în mintea cititorului d-lui Savel rămâne o serie de momente bine prinse ale vieții de pe front, cum sunt bunăoară cele din fragmentele: *In tranșee*, *Serisorile*, *In capcand*, etc.

V. M.



A apărut:

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I

EDIȚIA II

Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

Zaharia Bârsan, Al. Cazaban, G. Cair, Radu Cosmin, Maria Cunțan, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Sângiorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Millian, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, Maria Pamfilie, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profeți și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Câmpineanu, 40.

A APĂRUT

ANUL II

No. 1

Sectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

Anul al doilea	El. Lovinescu
Pe mare (poezie)	Elena Farago
Crăciunul lui Osman (comedie într'un act)	Victor Eftimiu
Vine D-na și D-l Gheral (schiță humoristică)	Maiorul Gh. Brăescu
Seara la Miorcani. (poezie)	Ion Pillat
Din isprăvile Comuniștilor	Radu Cosmin
Poșta Redacției (schiță humoristică)	Mark Twain
Luptele dela Mărăști	George Cornea

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A PĂRUT:

E. LOVINESCU

COMEDIA ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ DRAGOSTEI

ROMAN

LEI 7.50

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ULTIMELE NOUȚĂȚI

VICTOR EFTIMIU

CORABIA cu PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitante, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI